voorstel

Zwolle

Raadsbrief

Datum 4 november 2025

Onderwerp Voorzetting Natuur- en Duurzaamheidseducatie
Versienummer

Portefeuillehouder Anja Roelfs

Samenvatting
Vier jaar geleden is de Koers voor Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE, voorheen NME) ingezet. In het najaar van 2024 heeft uw college besloten met de tijdelijke inzet van middelen voor NDE per 1 januari 2026 te stoppen. Daarnaast heeft uw college verzocht om te onderzoeken op welke wijze het NDE-werkveld robuuster kan worden ingericht. De huidige beschikbare *structurele* middelen vormen daarbij het kader waarbinnen verdere ontwikkeling plaatsvindt. Met het oog op een doelgerichte en efficiënte samenwerking binnen het gehele NDE-veld is het adviesbureau SME gevraagd om hierover een advies op te stellen.

Het adviesbureau SME concludeert dat de voortzetting van de stedelijke coördinatie van NDE binnen de huidige financiële kaders vraagt om scherpe keuzes, versterkte samenwerking en een doelmatige inzet van de middelen. De nadruk zal moeten komen te liggen op het verder positioneren van de partners in onderlinge samenhang en gedeelde belangen in het werkveld. Vooralsnog onder de regie van de gemeente. Dit kan bijvoorbeeld door de onderlinge samenwerkingen te stimuleren via stedelijke bijeenkomsten en een gedeelde communicatieaanpak. Dit is mogelijk binnen de beschikbare structurele middelen, weliswaar in kleine stappen en gefaseerd. Nu de aanvullende incidentele middelen met ingang van 2026 niet meer beschikbaar zullen zijn, zal de (centrale) inhoudelijke programmering op het gebied van NDE op een lager niveau zijn dan in de afgelopen periode het geval was.

Bijlagen
1. Beleidsevaluatie en adviesrapport SME - Natuur – en Duurzaamheidseducatie in Zwolle (2025)
2. Zwolle gaat voor groene (blauw)vingers - Koers Natuur- en Milieueducatie (2021)
3. Impressie NDE-activiteiten

Openbaarheid
☒ Openbaar
☐ Geheim

Wij stellen u voor kennis te nemen van:
Het collegebesluit van 4 november jl. over de voortzetting van de koers van Natuur- en Duurzaamheidseducatie (NDE).

Datum 4 november 2025

Inleiding
In 2021 is het koersdocument voor natuur – en duurzaamheidseducatie (NDE, voorheen NME; natuur- en milieueducatie) opgesteld. Hierin is het belang van NDE en de noodzaak van stedelijke coördinatie onderstreept. Een belangrijk uitgangspunt van NDE is het vergroten van bewustwording en het stimuleren van nieuwsgierigheid naar de wereld om ons heen – met een focus op het basisonderwijs. NDE draagt daarmee niet alleen bij aan kennisontwikkeling, maar ook aan een duurzame houding en betrokkenheid bij de leefomgeving.

Naast de structurele inzet op NDE is sindsdien met tijdelijke middelen – aanvankelijk voor twee jaar en later verlengd met één jaar (2023-2025) – door de programmeur gewerkt aan het versterken en verder ontwikkelen van het stedelijke aanbod en netwerk voor natuureducatie en de communicatie over dit onderwerp. Vorig najaar heeft het college besloten om deze incidentele middelen per 1 januari 2026 niet voortzetten en dit verwerkt in de later dat najaar vastgestelde begroting van 2025. De vraag diende zich aan hoe we met de beschikbare middelen doeltreffend en doelmatig kunnen blijven werken. Daarbij heeft het college de opdracht geformuleerd om NDE en het NDE-werkveld robuuster neer te zetten, meer in onderlinge samenhang met de betrokken partijen in het werkveld. Voor deze evaluatie en opdracht heeft adviesbureau SME de Koers doorgelicht, adviezen gegeven en verschillende toekomstscenario's geschetst. Daarbij heeft het bureau onderzocht of de coördinatie-/regiefunctie in het werkveld kan worden georganiseerd. Het adviesrapport treft u als bijlage 1 aan.

Kader
Zwolle gaat voor groene (blauw)vingers - Koers Natuur- en Milieueducatie (2021)
Raadsbrief voortgangsrapportage NME-Koers juli 2024
Groen- en recreatiebeleidsplan – (Be)leefbaar voor iedereen (2025)

Kernboodschap
We willen de koers omtrent NDE voortzetten waarbij de huidige NDE-strategie geoptimaliseerd wordt voortgezet onder regie van de gemeente (scenario 1 in het SME rapport). We betrekken het volledige NDE-netwerk om zo meer verbinding aan te brengen tussen vraag- en aanbod, en maken gebruik van bestaande netwerken die de onderlinge samenwerking kunnen versterken. Verder gaan we bezien hoe we de coördinatie op NDE dichter bij het werkveld kunnen positioneren. Omdat incidentele middelen per 1 januari 2026 wegvallen zal een aantal activiteiten/werkzaamheden worden gestopt.

Toelichting
Op basis van onderzoek heeft het adviesbureau SME een rapport opgeleverd.
Dit jaar heeft het adviesbureau SME de Zwolse Koers voor NDE geëvalueerd, adviezen uitgebracht en verschillende scenario's voor de stedelijke organisatie van NDE opgesteld. Uit het onderzoek blijkt dat NDE een actief en veelzijdig werkveld is, waarin de afgelopen jaren veel positieve ontwikkeling en impact is gerealiseerd. Tegelijkertijd zijn er kansen voor verdere versterking van stedelijke coördinatie en samenwerking tussen betrokken partijen.

De belangrijkste resultaten zijn:
- De aanpak en realisatie van Koers NME is effectief en efficiënt. Dit ondanks dat de regie met beleidsadvies, makelaar en programmeur nog in ontwikkeling is.
- Ondanks dat het aanbod inzichtelijk en vindbaar is, wordt het niet of nauwelijks vraaggericht ontwikkeld.

- De netwerken van vraag (m.n. onderwijs) en aanbod (partijen in de samenleving) zijn in opbouw, maar vormen nog geen collectieve samenwerking om NDE een stevige impuls te geven, de werkwijze is nog te ad hoc.
- Op andere domeinen, zoals energie en klimaat of kunst en cultuur, is er veel in beweging en bestaat er een robuuste ondersteuningsstructuur. Hier worden kansen gezien voor NDE om bij aan te haken en bij te dragen.

Het adviesbureau heeft vervolgens twee denkrichtingen en vier scenario's aangedragen.
In de eerste denkrichting heeft het bureau NDE in Zwolle als een op zichzelf staand doel benaderd. Binnen de huidige begroting wordt NDE zo sterk mogelijk neergezet in de huidige structuur van aanbieders en vragers van natuur- en duurzaamheidseducatie. Hierbij zijn twee scenario's te onderscheiden. In het eerste scenario ligt de regie bij de gemeente en wordt de huidige strategie geoptimaliseerd voorgezet. In het tweede scenario ligt de regie bij de samenleving (lees: bij één van de partners) en wordt het aanbod uitgebreid. Scenario twee is een doorontwikkeling van één.

De tweede denkrichting gaat verder en breder. In de tweede denkrichting wordt NDE benaderd als een onderdeel van het brede welvaart-denken, zoals vastgelegd in het Zwolse coalitieakkoord en haakt daarmee in op de vijf domeinen die zijn geïdentificeerd door de gemeente (groeiend, duurzaam, inclusief, levendig en circulair Zwolle). NDE verandert dan van een doel op zich, naar een middel om brede welvaart te bevorderen. In scenario drie worden de genoemde brede duurzaamheidsthema's actief en volledig geïntegreerd binnen NDE. Scenario vier is een doorontwikkeling daarvan en omvat ook participatie (in de brede zin van het woord) en recreatie. Daarbij is de regie vanuit de gemeente óf vanuit een andere partij niet meer het onderscheidende uitgangspunt, maar de verbreding van het aanbod en het bereik zijn leidend.

In het rapport zijn de scenario's uitvoerig beschreven.

Hoe nu verder met NDE?
Het college heeft besloten om de regiefunctie bij de gemeente te houden en vooralsnog niet over te dragen aan een of meerdere partijen uit het werkveld. Dit op basis van het advies van het bureau SME. Met dit verschil dat de functie van programmeur per 1 januari 2026 komt vervallen en dat budgettair neutraal wordt gewerkt op basis van de bestaande structurele middelen. De keuze past bij de (financiële) realiteit.

Wat wordt met ingang van 2026 stopgezet?
- De tijdelijke extra (0.55fte) programmering(sfunctie) voornamelijk op inhoud op stedelijk niveau. Waarbij het aanjagen van praktische samenwerkingen op stedelijk niveau en het verbinden op thema's en projecten stopt.
- Activiteitengeld voor projecten in de wijken komt te vervallen. De inhoudelijke ontwikkeling van thema's en activiteiten zal vanuit het netwerk of vanuit andere kansen (projecten, programma's, subsidies) moeten komen. Ook trainingen voor het werkveld worden niet voortgezet.
- De subsidieregeling voor ontwikkeling van NDE aanbod door Zwolse educatiepartners en andere organisaties. Deze bleek in de praktijd niet goed aan te sluiten op de vraag. Wel voortzetting van de ontwikkeling van het NDE aanbod op indirecte wijze zoals hiervoor omschreven.

Wat wordt in 2026 en verder voorgezet?

- De gemeentelijke inzet op het vlak van beleid en makelaarschap. Hierbij wordt ingezet op het organiseren van stedelijke bijeenkomsten voor NDE partners (het netwerk, vragers en bieders), het operationeel koppelen van vraag en aanbod en het geven van advies op maat aan het onderwijs. Dit betreft dus de regie en coördinatiefunctie.
- De subsidie aan het onderwijs wordt voortgezet. De subsidieregeling stimuleert scholen om NDE-activiteiten aan te bieden aan hun leerlingen waarbij gepassioneerde NDE-experts zijn betrokken zoals excursies en gastlessen. Indirect ondersteunt de subsidieregeling ook de afname van aanbod bij de educatieaanbieders en stimuleert het hen om vraaggericht te werken.
- De communicatie-inspanningen op *stedelijk* niveau worden voortgezet en uitgebreid (koppeling met eerste punt), de website met het stedelijk aanbod wordt onderhouden en de nieuwsbrief met alle activiteiten wordt regelmatig verzonden.
- Het bijdragen aan de organisatie van het festival Kiemkracht of Kiemkracht gerelateerde activiteiten waar onderwijs kennismaakt met het aanbod.
- De NMO-leskisten, waarbij scholen leskisten en materialen ontvangen om op school, in de buitenruimte of op wijklocaties zelf een NDE-les te kunnen geven.

In het proces van totstandkoming van het adviesrapport heeft de Stichting Nooterhof als enige partij aangegeven dat de elementen van stedelijke regie passend zijn bij haar rol, en hier graag meer in wil betekenen. Stichting Nooterhof is momenteel echter volop bezig met de ontwikkeling van het aan te bieden NDE programma op de locatie.

In de komende tijd zal worden bekeken of en hoe taken in de toekomst kunnen worden overgedragen. Een dergelijke transitie van taken vraagt om een geleidelijke en goed afgebakende opdrachtverlening, zodat verantwoordelijkheden helder blijven en de continuïteit van het werk is gewaarborgd. Dit in lijn met de gewenste ontwikkeling om stedelijke coördinatie en regie dichter bij het werkveld te positioneren. Het financieel kader blijft daarbij leidend.

Verder heeft het bureau aangegeven dat op dit moment het NDE aanbod vooral vanuit de aanbiedende partijen wordt ontwikkeld en georganiseerd. Om betere aansluiting met het onderwijs te vinden én daarmee van meerwaarde te zijn, dient het aanbod in samenwerking met het onderwijs te worden ontwikkeld. Daarom adviseert het bureau om samenkomst en uitwisseling tussen NDE partners en onderwijs te organiseren. Het Kiemkracht festival in 2025 is hier een goed voorbeeld van. Het college heeft dit advies overgenomen.

Door middel van voortzetting van één of meerdere evenementen waarbij de NDE aanbieders en het onderwijs samenkomen worden contacten versterkt. Daarnaast wordt middels subsidie aan het onderwijs aanbodgericht ontwikkeld en het netwerk versterkt. Het biedt kansen om de beschikbare middelen doeltreffender en doelmatiger in te zetten en uiteindelijk meer en betere output te genereren.

Het college heeft besloten om niet in te zetten op de in het genoemde rapport scenario’s drie en vier zoals beschreven in het adviesrapport. Deze adviezen zijn niet in lijn met eerdere besluitvorming van het college en uw raad. De beschikbare middelen zijn hiervoor te beperkt en de financiële realiteit brengt zich mee dat deze middelen nu niet kunnen worden verhoogd. Wel is het zo dat de scenario’s

drie en vier een mooi lonkend perspectief voor de toekomst van NDE kunnen zijn. Overigens moet worden opgemerkt dat NDE de afgelopen jaren “intern” verbindingen heeft gemaakt met andere thema`s binnen en buiten Fysiek Domein. Partners in de stad hebben tevens waardevolle samenwerkingen en projecten op dit vlak gerealiseerd.

Maatschappelijk draagvlak & participatie
Voor het opstellen van het rapport heeft het adviesbureau gesprekken gevoerd met diverse betrokken partijen, een enquête uitgezet binnen het bredere netwerk en een bijeenkomst georganiseerd waarin de bevindingen zijn toegelicht en een eerste reactie is gegeven. Uit deze gesprekken en onderzoeken blijkt dat zowel NDE-partners als scholen de thema’s binnen NDE van groot belang vinden en van mening zijn dat deze blijvende aandacht vragen. Tegelijkertijd ervaren zij het als spijtig dat de incidentele middelen eindig zijn en niet meer financiële middelen worden ingezet op dit onderwerp, en daarmee niet naar een scenario 2, 3, of 4 kan worden toegewerkt. Enkele partners geven nadrukkelijk de behoefte aan meer visie, regie en daadkracht vanuit de gemeente aan. Dit is onder andere ter sprake gekomen tijdens de presentatie van het adviesrapport aan partijen op 16 september jl. en de schriftelijke reacties van een aantal partijen naar aanleiding van deze bijeenkomst.

Communicatie
Middels individuele en collectieve bijeenkomsten worden partijen op de hoogte gebracht van de besluitvorming, en wordt verder gewerkt aan het versterken van de samenwerking op NDE.

Financiën
Het besluit van het college is budgetneutraal.

Risico’s
Een risico is dat de beschikbare inzet op de stedelijke organisatie van NDE en regie op het NDE-werkveld in de toekomst toch onvoldoende blijken te zijn dan wel dat de capaciteit ontbreekt bij de partners om hier extra op in te zetten. Hierdoor wordt het moeilijker de gestelde doelen in de toekomst te behalen, dan wel voort te zetten.

Om deze risico’s te minimaliseren blijven we actief in gesprek met de betrokken partners om gezamenlijk te verkennen wat binnen de beschikbare capaciteit wél mogelijk is. Door regelmatig af te stemmen en waar nodig prioriteiten bij te stellen, kunnen we flexibel inspelen op veranderingen in het werkveld en zorgen dat de beschikbare inzet optimaal wordt benut.

Vervolg
In toekomstige NDE bijeenkomsten en in individuele gesprekken met partners wordt verder gewerkt aan het versterken van de samenwerking en aan het vormen van verbindingen op belangenniveau. Ook wordt besproken en uitgewerkt op welke wijze de stedelijke regie in het NDE werkveld dichter bij de uitvoering kan komen te staan, zonder dat dit gepaard gaat met meerkosten. Dit zal in kleine stappen en gefaseerd gaan. Wanneer de eerste resultaten in het hiervoor geschetste proces zijn behaald, zullen wij uw raad daarover informeren.

Openbaarheid
Deze raadsbrief en alle bijlagen zijn openbaar.

Datum 4 november 2025

Burgemeester en wethouders van Zwolle,

burgemeester, Peter Snijders

secretaris, Dick Emmer